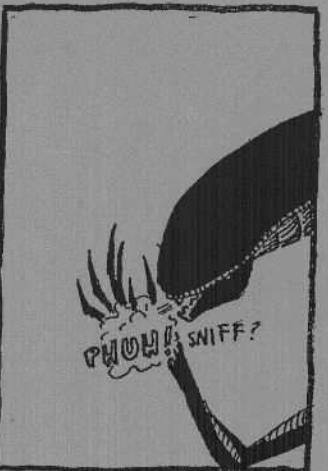
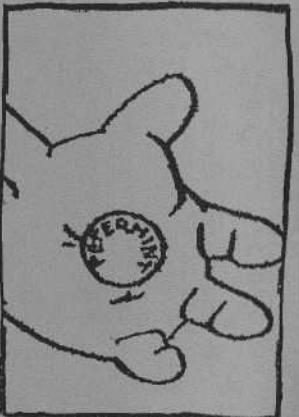

AKU-OVCI

Jakub J.

PARSÍK

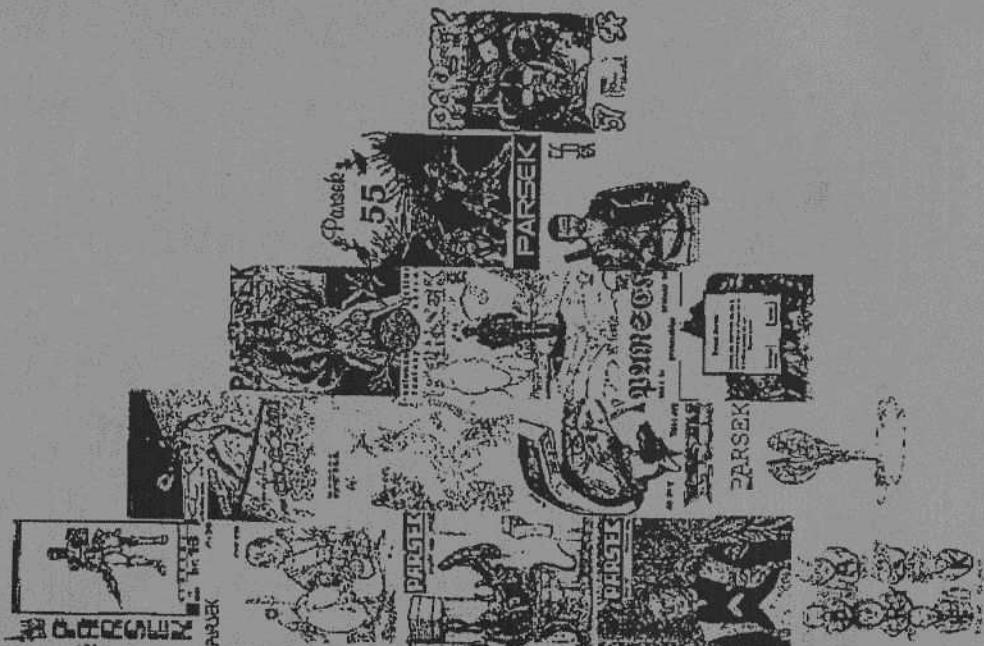
#55

SF FANZIN

FANDOM SE GRADI

FANZINOM

PARSEK

Sfera

Stari brojevi po 5 Kn dostupni u SFeri. Ivaničgradska 41a.
utorkom od 19:30 do 21:30. Obavijesti: imrkoci@phy.hr

(SLOK NAOPAKO - PARABOLA PERZIJSKOG SAGA)

Parsek ima čast objaviti ...

Nagrdni naj-tečaj

Svoje HUMORESKE i SATIRE u SF&F i HORROR modu, pošaljite na adresu uredništva PARSEKA, koje lobotomira u:

*SFERA
za PARSEK (kod Gavrilović)
Matetićeva 99
10000 Zagreb*

Posebnih ograničenja nema, osim...

1. radovi ne smiju biti nigdje objavljivani, osim u brojevima Parseka izdanih 1996-te i 1997-me
2. poželjno je da djela budu odštampana (pisača mašina, računalni pisači i sl.) da bi se što više zadivilo uredništvo i žiri
3. radovi moraju biti dužine 3 kartice teksta i više
4. sa radovima je obvezatno podastrijeti uredništvu osobno ime i prezime autora, te mjesto boravka i kontakt telefon, ako se posjeduje
5. natječaj se zatvara 24. lipnja 1997.

Radove poslane do zaključno 24. lipnja 1997. uredništvo će obradivati te spremiti za izdavanje IZVANREDNOG PARSEKA. On će uključivati sve dobivene radove koji prežive napad kao britva oštре kritike uredničkog žirija.

Krajem mjeseca studenog 1997, sastat će se PARSEKOV superžiri sa dužnošću da probere, pretrese i na kraju ustoliči pobjednike sa svim pravima na koje se PARSEK obvezao ovim nagradnim natječajem.

Proglašenje pobjednika će biti na promociji novogodišnjeg PARSEKA '97/'98, kada će nagrade biti i predane.

Naš bogati nagradni fond uključuje novčane nagrade za prvo (i drugo mjesto?), pretplatu na Parsek, tretmane kod poznate bioenergetičarke, majice, Endeme i ostala iznenadenja brojnih sponzora.

Sponsori natječaja su: SFera, trgovina KOŠ, gospoda Ankica Gavrilović, Skate Club Roller, Endemovići i ...

INFO: ☎ 01/346 680 Vedran Šurina i 01/173 605 Goran Konvični

Ankica Gavrilović
majice

TRGOVINA KOS

Uvodnik uređnika

Dragi naši parsekači i parsekačice, imamo Parsek! Novi broj, naime, predsferekonski, što znači da bi se za SFeraKON mogao pojaviti još jedan, ako nam nebo ne padne na glavu što se neće dogoditi, ako je za vjerovati iskustvu, za što Hume kaže da treba činiti iako ono nije zasnovano na razumu već na maštiji.

A u ovom broju - 'đenje! 'đenje! - tekst Brucea Sterlinga, jednog od trenutno najoriginalnijih pisaca dragog nam žanra koji je on velikodušno stavio na mrežu kao literary freeware, a mi uredno pokupili i, samo za vas (no kidding), preveli. Eto, vremena se mjenjaju; mi smo ti koji bi najmanje trebali biti iznenađeni. U današnjoj dobrodošloj poplavi fanzina Parsek se čini pomalo dinosaurusom: broj 65, blizu dva desetljeća izlaženja... Najstariji fanzin na ovim prostorima i šire. Može se postaviti pitanje ima li on još danas smisla i razloga za postojanje. Mislim da ima ukoliko SFera ima. A mislim da SFera ima ukoliko SF ima. A mislim da SF ima. Riječi štampane na papiru imaju određenu ljepotu koju elektronski tekst neće nadomjestiti; u najgorem (i, složio bih se s Varleyem, vjerojatnom) slučaju, ostat će jedna pismena elita. Pozivam vas da slijedite Parsek i postanete član te elite. Ukoliko bude još ovakvog freewarea, mislim da mi neće biti teško uvjeriti vas? Koga biste željeli čitati? Gibsona? Wolfea? Delanya? Ne, nemojte mi reći, neka to ostane tajna.

Imamo još lijepih stvari u ovom broju. Priču novog autora, Ante Zirduma (danas Parsek, sutra Futura i domaće zbirke, preksutra, tko zna? Tako to ide.), i još lijepih stvari, ali što da vam ih nabrajam kad ih možete vidjeti i sami. Čitajte i uživajte.

Transcendentalni wredniki

Sadržaj

Esej: Slipstream - Bruce Sterling	6
Priče	17
Ante Zirdum: Sojenice	17
Fandom Zone	21
Goran Topić: Kratki tečaj klingonskog	22
Kina vrte, Čubi recenzira: Čubijeva Peta simfonija	24
Strip: IQ-ovci	32

IMPRESSUM

Parseci se snimaju u Društvu za znanstvenu fantastiku SFera, koja ordinira u Ivanićgradskoj 41a, Zagreb.

Režiser Vedran Šurina
Producent Gaj Gordan Gavrilović
Scenarist Goran Konvični
Scenografija Sebastijan Čamagajevac, Dalibor Talajić
Specijalni efekti Karlo Galeta , Kompić

Glume: Bruce Sterling, Ante Zirdum, Goran Topić, Aleksandar Č. Žilić

Kontakt ☎: Režiser 01/34-66-80
Producent 01/38-46-11

*Bruce Sterling***Slipstream**

U nedavnom izvrsnom intervjuu u 11 broju magazina "New Pathways", Carter Scholz s bolnom rezignacijom aludira na moždanu smrt SF-a koja je upravo u toku. U šezdesetim I sedamdesetim, prema Scholzovom mišljenju, SF je imao šansu postati vrijedna literatura; danas tu šansu više nema. Zašto? Zato što su su drugi pisci naučili kako prilagoditi najbolje tehnike SF-a za svoje vlastite ciljeve.

"I", kaže Scholz, "zbog njih izgledamo bolesno. Kad razmišljam o najboljoj "spekulativnoj prozi" zadnjih nekoliko godina, na pamet mi sigurno ne pada neki dobitnik Huga ili Nebule. Mislim na "The Handmaid's Tale" od Margaret Atwood, i na "White Noise" od Dona DeLilloa, i na Batchelorov "The Birth of the People's Republic of Antarctica", i na Gaddisov "JR" i "Carpenter's Gothic", i na Coetzeov "Life and Times of Michael K" . . . Nemam više ni tračak nade da će znanstvena fantastika kao žanr ikada više imati ikakav književni značaj. Ali to je u redu, pošto sad drugi ljudi rade naš posao.

Teško je prestati citirati taj intervju. Svi intervjuji bi trebali biti tako dobri. U njemu ima kičastog naklapanja o razdirućoj boli potrebnoj da se pišu kratke priče; i predavanje o neopisivom užasu "pišćeve blokade"; i izvrsne tirade otvorenih osobnih uvreda; i još mnogo drugih stvari koje čine "New Pathways" jednim od najinteresantnijih magazina osamdesetih. Scholz čak otkriva svoju upotrebu Fibonaccijevog niza u određivanju dužine i broja poglavlja u svom romanu "Palimpsests", i čudi se kako nitko nije razumio ovu njegovu inovatorsku tehniku.

Možda neke od ovih sporednih stvari pomalo zamagljuju lucidni sjaj njegovog razmišljanja. Ali ne morate biti srednjevjekovni talijanski matematičar da osjetite smrad raspadanja modernog SF-a. Scholz je u pravu. Posao se ne radi ovdje.

"Znanstvena fantastika" danas je u mnogočemu nalik na

Esej: Bruce Sterling

suvremeni Sovjetski Savez: posustali posjednik neuspjelog sna. Službena dogma znanstvene fantastike, koju gotovo svi ignoriraju, je zasnovana na bankrotiranim stavovima o znanosti i tehnologiji koji se sve više udaljuju od bilo kakve stvarnosti. "Hard SF", žanrovska ideološka srž, danas je samo šala; u okviru visoko tehnološkog post-industrijalizma, ima otprilike isti značaj kao i tvrdi lenjinizam.

Mnogi od najboljih novih pisaca SF-a otvoreno srame svoje nazadne "Skiffy" nacionalnosti. "Ne pitaj što možeš učiniti za znanstvenu fantastiku – pitaj kako se možeš udaljiti od nje, a da još uvijek budeš plaćen kao SF pisac."

Bezočno bezdržavni kozmopolitizam je danas u modi, čak i za potvrđenu diplomku s Calriona, Pat Murphy: "Neću se zabrinjavati sa time na koju stranu stvari padaju", izjavila je u nedavnom intervjuu za Locus. "Napisat ću knjigu i vidjeti što će se dalje dešavati... Ako se tržišta preklapaju, to ostavljam kritičarima." Za nju, žanr je mrtva stvar, i ona smireno čeka planinu smeća da dode k Muhamedu.

I čovjek mora imati simpatije za takav stav. Jednom, na svoj nespretan način, znanstvena fantastika je nudila suvislu viziju društva. SF je možda bio napadan i naivan, i opsjednut nezrelim fantazijama o moći i ispunjenju svih želja, ali je barem govorio suvremenim jezikom. Obavio je posao opisivanja, na jedan čudan način, onoga što se u stvari *dogadalo*, barem po mišljenju većine. Možda nije bio za sve, ali ako ste bili od bistre, neizbirljive sorte, mogli ste čitati SF i pritom osjećati, na jedan zadovoljavajući, no duboko nesvjesni način, da ste čvrsto primili kromirani upravljač Atomskog doba.

Ali pogledajte SF *sada*. Zamislite se nad odbijajućom odvratnošću lovecraftovskog incesta u kategoriji SF-a. Ljudi su povraćali u šezdesetim kad su De Camp i Carter ogulili leš Roberta E. Howarda zbog kože i sala, ali danas je nekroflilija postala industrija. Antologije o zajedničkim svjetovima. Upletene meganovele. Knjige izdavane zajedno s novim RPG-ovima. Napoličarske knjige koje su napisali bezznačajni ljudi skrivajući se pod nakićenim imenima priznatih autora. Nastavci nastavaka, trilogije nastavaka prošlih nastavaka, koji su sami izrezani i posloženi dijelovi još ranijih nastavaka. Koja je to zajednička nit koja

PARSEK 65

se provlači kroz sve ovo? Omalovažavanje individualne kreativnosti, i trijumf anonimnog proizvoda. To sve liči na nekakvu Barthesovu noćnu moru o Smrti Autora i njegovom zamjenom s "tekstom".

Znanstvena fantastika – baš kao i ona druga Prethodnica Naprednog Čovječanstva, komunistička partija – je izgubila vezu sa svojim kulturnim razlozima postojanja. Umjesto toga, SF je postao samoodržavajuća komercijalna struktura moći, koja ima u svom vlasništvu dio tradicionalnenacionalne teritorije: dijela polica u knjižari.

Znanstvena fantastika uobičajeno ignorira bilo kakav izazov izvana. Zaštićena je Željeznom zavjesom reklamiranja u kategoriji. Ne mora se čak ni pokušavati poboljšati na svoj način, jer "svoj način" više ništa ne znači; rijetko se i ozbiljno raspravlja. Dovoljno je da se pokaže na police u knjižari i kaže "SF".

Neki ljudi misle da je izvrsno to što postoji žanr koji nema svoj unutarnji identitet, nego samo mjesto gdje se prodaje. Teoretski, ovo dopušta piscima veliku slobodu, ali dugoročni efekt u praksi je bio jako štetan. Kada vrijedi da je "sve moguće u SF-u", onda je bilo što dovoljno dobro da prođe. Čemu inovacije? Inovacije u kojem smjeru? Ništa se ne miče, kompas je mrtav. Sve je mirno; bacite li komadić drveta u more da ispitate struju, ostati će tamo dok ne potone bez traga.

Vrijeme je da objasnim neke izraze u ovom eseju, izraze koje dugujem Carteru Scholzu. "Kategorija" je izraz iz marketinga, i označava mesta na polici. "Žanr" je spektar djelovanja ujedinjenih unutarnjim identitetom, koherentna estetika, skup konceptualnih smjernica, ako hoćete – ideologija.

"Kategorija" je korisna u komercijalnom smislu, ali na kraju može biti smrtonosna. "Žanr" je, međutim, moćna stvar.

Napravivši ovu razliku, želim opisati nešto što je, čini mi se, novi nadolazeći "žanr", koji još nije postao "kategorija".

Ovaj žanr nije "kategorija" SF-a, nije čak ni "žanr" SF-a. Umjesto toga, on je suvremena vrsta pisanja koja se bori protiv konsenzusne stvarnosti. On je fantastičan, ponekad nadrealan, u trenucima spekulativan, ali ne strogo. On nema za cilj proizvesti "osjećaj začudnosti", ili sistematski ekstrapolirati na način klasične znanstvene

Esej: Bruce Sterling

fantastike.

Umjesto toga, on je vrsta literature koja vas jednostavno tjera da se osjećate vrlo čudno; na način na koji vas dvadeseto stoljeće tjera da se osjećate, ako ste osoba određenog senzibiliteta. Ovu vrstu proze mogli bi nazvati Roman postmodernog senzibiliteta, ali to dosta loše izgleda kao naslov na polici, a i zahtjeva kraticu; stoga ćemo zbog praktičnosti i rasprave, ove ćemo knjige nazvati "slipstream".

"Slipstream" nije baš tako lako pamtljiv termin, iako ovaj žanr ikada postane prava kategorija sumnjam da će upotrebljavati taj naziv, koji smo usput skovali ja i moj prijatelj Richard Dorsett. "Slipstream" je parodija na mainstream, a nitko mainstream ne naziva mainstreamom osim nas SF trolova.

Niti je uopće vjerojatno da će slipstream postati pravi žanr, a još manje uspješna kategorija. Šanse protiv toga su velike. Autori slipstreama moraju raditi izvan ugodne infrastrukture žanrovskega magazina, specijalizirane žanrovske kritike, i autorskog esprit-de-corps idealu zajedničkog žanra.

I ogromne nejasne reklamne sile bore se protiv komercijalnog uspjeha slipstreama. Ovim knjigama vrlo je teško doprijeti do ili izgraditi vlastitu publiku, zato što su samo igle u ogromnom trunućem plasti sijena. Ne postoji lak način za budućeg čitatelja slipstreama da prirodno pređe sa jednog na drugo djelo iste sorte. Ove knjige nestaju kao kap tinte u kanti sline.

Poneki pisci će uspjeti i uz sve ove prepreke, ali njihov uspjeh će biti ograničen zbog postojeće strukture kategorija. Mogli bi skupiti rubno sljedbeništvo, no oni padaju između dvije stolice. Njihova djela su previše čudna za "normalne" ljudе. A gube i čitatelje SF-a, koji izbjegavaju police s mainstreamom jer stvari tamo nisu ni upola dovoljno čudne. (Jedan rezultat ovoga je da su mnoge slipstream knjige šlampavo pisana djela autora sigurno afirmiranih u drugim žanrovima.)

Može se i zadovoljavajuće dokazati da slipstream uopće nema pravi žanrovske identitet. Slipstream može izgledati ako umjetna tvorevina, obična vreća u koju su potrpane mainstream knjige koje se možda mogu svidjeti čitateljima SF-a. Ja osobno vjerujem da slipstream

PARSEK 65

knjige imaju barem toliki identitet kao šarolika roba koju danas prodaju pod "znanstvenu fantastiku", no priznajem snagu argumentima za suprotno. Kao SF kritičar, mogao bi biti ograničen svojim uskogrudnim gledištem. Ali svakako nisam sam u ovoj situaciji. Jedanput kad se ideja slipstreama ugrubo opiše, gotovo svi čitatelji SF-a mogu brzo izbaciti listu knjiga koje doista tu i pripadaju.

Ove knjige čitatelji SF-a preporučaju svojim priateljima ovako: "Čuj, to ti nije SF, ali sigurno nije ni mainstream, i mislim da bi ti se moglo svidjeti." Što se tiče slipstreama, svaki čovjek je propagandist za sebe.

Pripremajući se za ovaj esej, počeo sam skupljati ove osobne liste. Moja glavna lista uskoro je postala impresivno velika, i služi kao najbolji pragmatički dokaz za stvarno postojanje slipstreama koji u ovom trenutku mogu pružiti.

Jas osobno se neću praviti da sam stručnjak u ovoj vrsti pisanja. Mogu pokušati definirati slipstreamov zeitgeist, ali moji pokušaji su slabi.

Čini mi se da je srce slipstreama stav osobite agresivnosti prema "stvarnosti". To je neka vrst fantazije, ali ne "futurističke", ili "izvan dosega našeg znanja". Ove knjige većinom trgaju strukturu naše svakodnevnice.

Neke takve knjige, one najviše u mainstreamu, su nerealistična proza koja izbjegava ili ignorira žanrovske konvencije SF-a. Ali hardcore slipstream posjeduje jedinstvene mračnije elemente. Dosta često ova djela nemaju mnogo smisla, što više ona često sugeriraju da *ništa što znamo* ima ikakvog smisla, i možda čak da *ništa neće ni imati*.

Vrlo često se slipstream knjige poigravaju sa nekim opisnim konvencijama proze, upotrebljavajući irritantne male trikove koji sugeriraju da slika curi iz okvira i da bi se mogla razliti preko čitateljevih nogu. Par takvih tehnika su beskonačno vraćanje, trompe-l'oeil efekti, metalepsija, oštре povrede ograničenja gledišta, bizarno blazirane reakcije na užasno neprirodne događaje... sve do konkretne poezije i namjerne upotrebe besmislica. Ako uzmete M.C. Eschera, imate likovni ekvivalent.

Slipstreamu je također osobit Kavalirski stav prema "materijalu"

Esej: Bruce Sterling

koji je potpuna suprotnost "poštivanju znanstvenih činjenica" kojeg upražnavaju hard-SF pisci. Povjesne ličnosti često se upotrebljavaju u slipstreamu na načine koji su grubo u suprotnosti sa povjesnim činjenicama koje mi poznajemo. Povijest, novinarstvo, službene izjave, reklamne kopije... sve je to voda na mlin slipstreama, a slipstream se prema njima odnosi bez poštovanja, ne kao da su "činjenice iz stvarnog života", nego kao "stvari", sirovi materijal za pravljenje kolaža. Slipstream ima tendenciju ne da "stvara" nove svjetove, već da ih *citira*, izreže ih izvan konteksta, i okrene ih protiv samih sebe.

Neke slipstream knjige imaju konvencionalnu proznu strukturu, no usprkos tome upotrebljavaju fantastične elemente na način koji predlaže da su oni nekako *integralni* dio cijelog autorovog pogleda na svijet; ne zgodne ideje za nabaciti jer su zabavne, nego nešto poput prirođenog ludila. To nisu fantastični elementi koji su odvojeni "izleti iz poznate nam stvarnosti", nego ontološki *dio cijele gužve*; "stvarno u usporedbi sa čim?" To je sve teže i teže pitanje za odgovoriti u videokratskim osamdesetim i devedesetim, i možda predstavlja prvu istinski inovatorsku značajku slipstreama (koliko god to strašno izgledalo).

"Slipstream kritičar", ako će takva osoba ikada postojati, vjerojatno se ne bi složio sa ovim mojim izjavama, ili bi ih smatrao sporednim u odnosu na ono što njegov žanr "stvarno" radi. Ja punim srcem potičem buduće slipstream kritičare da se upuste u euforične bitke oko "prave prirode" ovog još nepostojećeg žanra. Sumnjivo pozivanje na samog sebe je vrlo slipstreamske posao; nešto kao ovaj odlomak. Vidite na što mislim?

Moja lista je nepotpuna. Što je još gore, mnoge od knjiga tamo navedenih vjerojatno ne "pripadaju" tamo. (Također potičem slipstream kritičare da istrijebe takve knjige s liste i daju uvjerljive razloge za to.) Stoviše, mnoge od ovih knjiga se jednostavno ne mogu nabaviti bez teškog rada, sretnih slučajnosti, masivnih knjižnica, ili prijateljski raspoloženih prodavača u većem postindustrijalnom gradu. U mnogim nesretnim slučajevima, sumnjam da autori osobno smatraju da je itko zainteresiran za njihova djela. Mnoge slipstream knjige su upale u zjapeće

PARSEK 65

pukotine između kategorija, te su bile spremljene kao remitenda ludačkom brzinom.

Ja ne tvrdim da su sve ove knjige "dobre", ili da ćete uživati čitajući ih. Mnoge slipstream knjige su u biti užasne, no na drugi način nego što je užasna znanstvena fantastika. Ova lista je pristrana prema kvalitetnim djelima, zato što su to djela koja su ostala u ljudskom pamćenju protivno svim očekivanjima, i postale mali znakovi mogućih svjetova.

Ovu listu nudim kao javnu službu svim autorima i čitateljima slipstreama. Ja sebe ne ubrajam u takve. Uživam u ponekom slipstreamu, ali mnogo toga jednostavno nije po mom ukusu. To ne znači da je on "loš", samo da je drugačiji. Po mom mišljenju, ova djela definitivno nisu SF, i u biti su potpuno suprotna nekim prirođenim vrlinama SF-a.

Slipstream, međutim, ima svoje vlastite vrline, vrline koje možda jedinstveno odgovaraju perverznom, zapetljanim i skeptičnom tonu postmoderne ere. Ili možda ne. Ali da se ovom žanru sudi po SF standardima je nepošteno, htio bih ga vidjeti kako raste i razvija svoje vlastite standarde.

Suprotno od "spekulativne proze" u šezdesetim, slipstream nije unutrašnji pokušaj da se SF reformira u smjeru "literature". Mnogi slipstream pisci, a naročito oni najistaknutiji, znaju vrlo malo o SF. Nekolicina su "SF autori" po potrebi, a većina se upire da opstane u žanru koji se bori protiv jedinstvenih vrlina njihovog vlastitog pisanja.

Slipstreamu želim dobro. Htio bi da je slipstream priznati žanr i kategorija koja radi, zato što bi onda mogao ponuditi nekakvu korisnu i brzu konkureniju SF-u, i prisiliti "Znanstvenu fantastiku" da ponovo definira i revitalizira vlastite principe.

Ali svaka prava diskusija o principima žanra je beskorisna, sve dok on ne postane i kategorija. Da bi se slipstream razvijao i cvjetao, mora biti otvoren i lako dostupan vlastitom čitateljstvu, baš kao što je SF danas. Ovaj problem svjesno ostavljam nekom inventivnom prodavaču, koji je dovoljno slobodouman da presloži police i da osigura ovim ugnjetavanim knjigama dašak slobode.

Esej: Bruce Sterling

LISTA SLIPSTREAMA

- ACKER, KATHY - Empire of the Senseless
ACKROYD, PETER - Hawksmoor; Chatterton
ALDISS, BRIAN - Life in the West
ALLENDE, ISABEL - Of Love and Shadows; House of Spirits
AMIS, KINGSLEY - The Alienation; The Green Man
AMIS, MARTIN - Other People; Einstein's Monsters
APPLE, MAX - Zap; The Oranging of America
ATWOOD, MARGARET - The Handmaids Tale
AUSTER, PAUL - City of Glass; In the Country of Last Things
BALLARD, J. G. - Day of Creation; Empire of the Sun
BANKS, IAIN - The Wasp Factory; The Bridge
BANVILLE, JOHN - Kepler; Dr. Copernicus
BARNES, JULIAN - Staring at the Sun
BARTH, JOHN - Giles Goat-Boy; Chimera
BARTHELME, DONALD - The Dead Father
BATCHELOR, JOHN CALVIN - Birth of the People's Republic of Antarctica
BELL, MADISON SMARTT - Waiting for the End of the World
BERGER, THOMAS - Arthur Rex
BONTLY, THOMAS - Celestial Chess
BOYLE, T. CORAGHESSAN - Worlds End; Water Music
BRANDAO, IGNACIO - And Still the Earth
BURROUGHS, WILLIAM - Place of Dead Roads; Naked Lunch; Soft Machine; etc.
CARROLL, JONATHAN - Bones of the Moon; Land of Laughs
CARTER, ANGELA - Nights at the Circus; Heroes and Villains
CARY, PETER - Illywhacker; Oscar and Lucinda
CHESBRO, GEORGE M. - An Affair of Sorcerers
COETZEE, J. M. - Life and rimes of Michael K.
COOVER, ROBERT - The Public Burning; Pricksongs & Descants
CRACE, JIM - Continent
CROWLEY, JOHN - Little Big; Aegypt

PARSEK 65

DAVENPORT, GUY - Da Vincis Bicycle; The Jules Verne Steam Balloon
DISCH, THOMAS M. - On Wings of Song
DODGE, JIM - Not Fade Away
DURRELL, LAWRENCE - Tunc; Nunquam
ELY, DAVID - Seconds
ERICKSON, STEVE - Days Between Stations; Rubicon Beach
FEDERMAN, RAYMOND - The Twofold Variations
FOWLES, JOHN - A Maggot
FRANZEN, JONATHAN - The Twenty-Seventh City
FRISCH, MAX - Homo Faber; Man in the Holocene
FUENTES, CARLOS - Terra Nostra
GADDIS, WILLIAM - JR; Carpenters Gothic
GARDNER, JOHN - Grendel; Freddy's Book
GEARY, PATRICIA - Strange Toys; Living in Ether
GOLDMAN, WILLIAM - The Princess Bride; The Color of Light
GRASS, GUNTER - The Tin Drum
GRAY, ALASDAIR - Lanark
GRIMWOOD, KEN - Replay
HARBINSON, W. A. - Genesis; Revelation; Otherworld
HILL, CAROLYN - The Eleven Million Mile High Dancer
HJVRTSBERG, WILLIAM - Gray Matters; Falling Angel
HOBAN, RUSSELL - Riddley Walker
HOYT, RICHARD - The Manna Enzyme
IRWIN, ROBERT - The Arabian Nightmares
ISKANDER, FAZIL - Sandro of Chegam; The Gospel According to Sandro
JOHNSON, DENIS - Fiskadoro
JONES, ROBERT F. - Blood Sport; The Diamond Bogo
KINSELLA, W. P. - Shoeless Joe
KOSTER, R. M. - The Dissertation; Mandragon
KOTZWINKLE, WILLIAM - Elephant Bangs Train; Doctor Rat, Fata Morgana

Esej: Bruce Sterling

KRAMER, KATHRYN - A Handbook for Visitors From Outer Space
LANGE, OLIVER - Vandenberg
LEONARD, ELMORE - Touch
LESSING, DORIS - The Four-Gated City; The Fifth Child of Satan
LEVEN, JEREMY - Satan
MAILER, NORMAN - Ancient Evenings
MARINIS, RICK - A Lovely Monster
MARQUEZ, GABRIEL GARCIA - Autumn of the Patriarch; One Hundred Years of Solitude
MATHEWS, HARRY - The Sinking of the Odradek Stadium
MC EWAN, IAN - The Comfort of Strangers; The Child in Time
McMAHON, THOMAS - Loving Little Egypt
MILLAR, MARTIN - Milk, Sulphate and Alby Starvation
MOONEY, TED - Easy Travel to Other Planets
MOORCOCK, MICHAEL - Laughter of Carthage; Byzantium Endures; Mother London
MOORE, BRIAN - Cold Heaven
MORRELL, DAVID - The Totem
MORRISON, TONI - Beloved; The Song of Solomon
NUNN, KEN - Tapping the Source; Unassigned Territory
PERCY, WALKER - Love in the Ruins; The Thanatos Syndrome
PIERCY, MARGE - Woman on the Edge of Time
PORTIS, CHARLES - Masters of Atlantis
PRIEST, CHRISTOPHER - The Glamour; The Affirmation
PROSE, FRANCINE - Bigfoot Dreams, Marie Laveau
PYNCHON, THOMAS - Gravity's Rainbow; V; The Crying of Lot 49
REED, ISHMAEL - Mumbo Jumbo; The Terrible Twos
RICE, ANNE - The Vampire Lestat; Queen of the Damned
ROBBINS, TOM - Jitterbug Perfume; Another Roadside Attraction
ROTH, PHILIP - The Counterlife
RUSHDIE, SALMON - Midnight's Children; Grimus; The Satanic Verses
SAINT, H. F. - Memoirs of an Invisible Man

PARSEK 65

SCHOLZ, CARTER & HARCOURT GLENN - Palimpsests
SHEPARD, LUCIUS - Life During Wartime
SIDDONS, ANNE RIVERS - The House Next Door
SPARK, MURIEL - The Hothouse by the East River
SPENCER, SCOTT - Last Night at the Brain Thieves Ball
SUKENICK, RONALD - Up; Down; Out
SUSKIND, PATRICK - Perfume
THEROUX, PAUL - O-Zone
THOMAS, D. M. - The White Hotel
THOMPSON, JOYCE - The Blue Chair; Conscience Place
THOMSON, RUPERT - Dreams of Leaving
THORNBERRY, NEWTON - Valhalla
THORNTON, LAWRENCE - Imagining Argentina
UPDIKE, JOHN - Witches of Eastwick; Rogers Version
VLIET, R. G. - Scorpio Rising
VOLLMAN, WILLIAM T. - You Bright and Risen Angels
VONNEGUT, KURT - Galapagos; Slaughterhouse-Five
WALLACE, DAVID FOSTER - The Broom of the System
WEBB, DON - Uncle Ovid's Exercise Book
WHITTEMORE, EDWARD - Nile Shadows; Jerusalem Poker; Sinai Tapestry
WILLARD, NANCY - Things Invisible to See
WOMACK, JACK - Ambient; Terraplane
WOOD, BARI - The Killing Gift
WRIGHT, STEPHEN - M31: A Family Romance

preveo Vedran Šurina

Priča: Ante Zirdum

Ante Zirdum

SOJENICE

Veliki vrač sjedio je ispod velikog drveta i bavio se velikim mislima. Iako je njegova zadaća bila da misli o svim problemima plemena s velike rijeke, on je osjećao da ovaj put njemu dolazi velika misao. Najveća od svih misli svih prethodnih vračeva njegova plemena s velike rijeke. Bilo je toplo i on je svoje stare kosti prosto ispod krošnje velikog drveta, a pogled je upro prema plavo čistom nebu nadsvodnjenu nad velikom ravnicom. Prve grane bile su debele i nisu se mogle dohvati sa zemlje. Zamišljajući sigurnost koje imaju ptice i sva bića koja žive gore, na tim granama, u krošnji, njegove misli poprimiše sasvim drugi tijek od onog kojim ih je on navodio u rješavanju problema sigurnosti ljudi s velike rijeke.

Rijeke su uvijek bile prepreke i ako je išta imalo stalnije ime od svih zemljopisnih objekata onda su to rijeke. Velike rijeke su bile velike prepreke i do njihovih obala su mnoga plemena došla, zaustavila se ili vratila. Rijetko odvažni lovci i putnici, ljubitelji začudnosti prelazili su velike rijeke i zato je njihovo ime ostajalo u pamćenju i onih koji su nailazili na njih i onih koji su eventualno mislili putovati. Njegovo pleme već eonima je živjelo uz veliku rijeku Savu. Oni su odavno obradivali zemlju, a njihova stoka bila je pitoma kao ravnica koja je na sve strane pucala oko rijeke. Pleme je bilo sigurno sa sjevera jer ga je štitila rijeka. No s juga, iz velikih planina, koje su se nazirale kao tamni obzor na crti horizonta, dolazili su divlji lovci koji su uvijek bili u pokretu. Dolazili su jer im je bilo lakše loviti pitoma goveda i ovce, nego brze jelene i opasne medvjede i divlje veprove. Međutim, i velika rijeka koja ih je štitila sa sjevera i koja je bila tako ugodna i lijepa ljeti, bila je zločudna i opasna kad se snijegovi otope. Izlazila je iz svoga korita i plavila ravnicu, a ponekad bi tako divlje protutnjala ravnicom da je rušila sve pred sobom. On je razmišljao kako se učinkovito osigurati i od divljih lovaca iz planina i od hirovitosti velike rijeke. Gledajući u krošnju na debelom stablu i njenu postojanost gore u visini, odjednom mu sinu velika misao.

Naglo se digao na svoje klimave staračke noge i potražao u selo. Vikao je "sohenica", a djeca koja su se igrala u polju pazeći goveda koja su mirno pasla, gledala su za njim i mislila "stari čudak je opet nešto smislio". Kad je stigao u selo shvatio je da ga čudno gledaju što trči ko mahnit iako nitko nije

PARSEK 65

javio da se neprijatelj negdje vidi. Onda je usporio i pošao ka kolibi poglavice Bazuka.

- Što si se toliko zadihao veliki врачу? - upita ga poglavica.

- Shvati sam. - reče on dok je sjedao.

- Što si shvatio? - upita ga poglavica već naviknut na njegove fiks ideje.

- Shvatio sam gdje treba napraviti naselje da bude sigurno i od poplave i od divljih lovaca iz pustare.

- Gdje, kad u ravnici nema pogodnog uzvišenja. Već smo to stoput razmatrali.

- Jesmo, ali nije uzvišenje jedino riješenje. Zapravo, kuće na visini jesu rješenje, ali visina ne mora biti na brdu.

- Nego gdje?

- Na drveću.

- Opet imaš neke mutne ideje.

- Nisu mutne. Sasvim jasno vidim rješenje. Trebamo se povući što bliže vodi, odnosno trebamo kuće praviti na samoj vodi, u bari i močvari, nad rijekom. Divlji lovci teško se odvažuju ući u močvaru. Ako napravimo kuće na sohama, onda im poplava neće moći ništa, a uvjek ćemo biti zaštićeni od iznenadnog upada divljaka u naselje. Razumiješ li?

- Počinjem shvaćati, - reče poglavica Buzuk. - Sazvat ću veliko vijeće pa ćemo raspraviti o tome.

Veliko vijeće je dugo raspravljalo o tome, a onda je prihvatiло njegovu ideju.

Tako je nastalo prvo sojeničko naselje na obali velike rijeke.

Šest tisuća godina kasnije, guverner koloniziranog planeta Aloa, Baro, sjedio je ispod velikog Aloa drveta sa sličnim mislima. Veliki zvjezdobrod Aloa vera već dugo je bio na putu s dragocijenim teretom koji je vozio na Zemlju. Njegov let do Zemlje trajao je šest godina, a isto toliko trebalo mu je i nazad, opet s dragocijenim teretom, bez kojeg Aloanci nisu mogli živjeti. Za one koji ne znaju o kojem teretu se radi, odnosno koji teret su zamjenjivali, reći ćemo da se s Aloe na Zemlju vozilo zlato, kojeg je na Aloi bilo kao pijeska i dragocjeni eliksir života koji su Aloanci dobijali iz naročitog aloa bilja što je izobilno raslo na tom planetu po kome je zapravo i dobio ime. Za tisuću tona koncentrata eliksira života od kojeg je farmakološka industrija na Zemlji pravila razne lijekove i napitke, dobijali su milijun tona pšenice. Cijelo to bogatstvo od zlata i aloa

Priča: Ante Zirdum

eliksira skupljalo se u velika skladišta i svakih šesnaest godina voženo je na Zemlju. Sav životni ritam na Aloi bio je vezan za odlaske i dolaske zvjezdobroda Aloa vera.

Razlog za zabrinutost guvernera Bara ležao je u činjenici da su ih već dva puta napali svemirski pirati zvani Mundžosi i odnijeli im velike količine eliksira života i zlata. Oba puta napad se dogodio kada je zvjezdobrod Aloa vera bio na Zemlji, najudaljeniji od Aloe. Mali brodovi svemirskih pirata Mundžosa nisu mogli ništa dobro opremljenom i od garde svemirskih vitezova branjenom zvjezdobrodu, koji je gotovo dostizao brzinu svjetlosti. Ni Aloi nisu mogli ništa, jer je kozmički prostor oko planeta čuvala garda svemirskih vitezova s nekoliko eskadrila nebeske konjice. Međutim, kad bi zvjezdobrod odletio, na Aloi je bila samo jedna eskadrila koja objektivno nije mogla pokriti cijeli prostor. Zapravo, glavni problem je bio u tome što Mundžosi nisu napadali planet iz zraka s ciljem njegova uništenja, već su krišom silazili na planet i otimali dragocjeni materijal za razmjenu. A tek na tlu, garda svemirskih vitezova, opremljena i obučena za borbu u zraku, odnosno u bezračnom prostoru, gdje je tehnologija pokazivala svu svoju prednost, nije imala mnogo efekta. Garda je bila malobrojna, a Mundžosi su navaljivali s velikim brojem krvoločnih ratnika vičnih pješačkom ratovanju na tlu.

Poslije prvog napada sustavi motrenja su poboljšani, ali pirati su se provukli i drugi put. Aloanci su drugi put reagirali bolje na kopnu, ali su tad doživjeli nešto što se zove masakr i od čega se dugo nisu oporavili. Nešto što je ostalo u svijesti i podsvijesti svakog Aloanca, koji je vidio, a i onih koji nisu vidjeli brutalno ubijene i naknadno oskrnavljene leševe kojima je sabljom bila odsječena glava. Baro je razmišljao što da uradi da im se to ne bi dogodilo i treći put. Svo stanovništvo administrativno-upravnog središta, koje je bilo nedaleko od kozmodroma i velikih skladišta, sad je ponovno imalo oružje kod kuća i bilo je podvrgnuto vojnoj obuci za obranu. No, Baro je slutio da to Mundžose ne može zaustaviti, naročito ako su u stanju predviditi njihove reakcije. Zato je tragaо za nekim drugim rješenjem koje će Mundžose iznenaditi, zaustaviti i spriječiti u naumu.

Pored zlata i aloa eliksira Aloa je bila poznata kao planet na kojem "voda teče gore". Naravno da je to nemoguće po zakonima fizike, ali netko je to tako formulirao, jer je vode bilo mnogo na vrhovima planina, a što se išlo niže izvor i potočići su bili sve manji i tanji, da bi se dolaskom u prostranu aloansku nizinsku pustinju izgubio svaki trag pitkoj tekućoj vodi. No, nekoliko

PARSEK 65

kilometara od kozmodroma u sred ogromne pustinje, prostiralo se ogromno vodeno ili bolje reći tekućinsko prostranstvo nazvano Mrtvo more, jer u njemu doista nije bilo nikakvog života. Ta tekućina ne bi se mogla nazvati vodom u uobičajenom smislu tog pojma. Ta grdna, neukusna tekućina stajala je tu, a znanstvenici za petsto godina nisu uspjeli shvatiti njenu funkciju u aloanskem ekosistemu. Tek postojalo je nekoliko teza o vezanosti aloa bilja za tu tekućinu koja se isparavala, a nikada joj vodostaj nije padao niti se dizao. Ako je čovjek želio biti sam onda je trebao krenuti ka Mrtvom moru i mogao se nauživati samoće. Neugodan zadah odbijao je sve ljubitelje gledanja odsjaja sunca u zalasku u Mrtvome moru.

Guverner Baro je to znao i zato je otisao i legao pod jedno doista veliko Aloa drvo nedaleko od obale i tu se dao svojim mislima. A misli svakog kolonistu uvijek vode na Zemlju, njenu prošlost i zamišljanje njene sadašnjosti. Tako su i njega, same po sebi vodile do slične situacije na Zemlji i rješenja koja su ljudi već našli na mnoge probleme. Odnekle mu je, kao kroz maglu izronila lprivica o sojenicama, davno pročitana u nekoj knjizi iz povijesti. U trenu je shvatio što treba uraditi. Ustao je i žurno se vratio u svoj ured. Pozvao je tajnika.

- Shvatio sam što treba učiniti, glede sigurnosti od Mundžosa.
- Što Vam je sad palo na pamet?
- Sojenice.
- Ne razumijem.

- Treba napraviti vještački otok na Mrtvome moru i тамо pohraniti zalihe eliksira i zlata do dolaska zvjezdobroda. Tu nas Mundžosi ne mogu iznenaditi. Lako se da braniti. Oni jednostavno neće računati s tim. Shvaćaš li?

- Počinjem shvaćati - odgovori zbumeni tajnik.
- Sutra sazovi sjednicu vlade.

Vlada je dugo raspravljala o Barovom prijedlogu i na kraju su se složili da je to dobro rješenje. Neki članovi su mu prišli poslije sjednice i čestitali na genijalnosti. Bili su to oni koji nikada nisu pročitali priču o sojenicama.

PARSEK 65

KRATKI TEČAJ KLINGONSKOGA

Ugh. Osjećam se k'o Maltz. Svi me tjeraju, ajd' napravi tečaj klingonskog. Ajde dobro. Al' ak niš ne skužite, nemojte mene krivit'.

Dakle, već sam pisao u jednom od prethodnih članaka o popisu glasova u Klingonaca. Da ponovim samo najvažnije stvari: S je nešto između s i š, H je hrapavi h negdje otraga (kao u imenu kompozitora: baH inače znači *pucati*); D ima jezik dignut gore na onaj rebrasti dio iza zuba, ng kao u našem osobnom imenu 'angqa' (*Anka*), q kao k izgovoren u grlu, Q slično, ali da se uz to izhračkate, te gh koji svuči kao da vodom ispirete grlo. Tlh neću niti pokušavati objasniti na papiru—pitajte me kad me sretnete. Postoji još jedan glas, označava se sa ' (da, apostrof), i izgovara se kao onaj glas između dva a kad ljudi kažu a-a umjesto ne. Uglavnom, glasovi se kombiniraju u slogove, i to oblika CVC ili, rjede, CV, gdje je V vokal (a, e, I, o, u), a C konsonanti (sve ostalo). Dakle, niti jedan slog ne počinje vokalom.

Dosta o tome, gramatika nas čeka. (Već čujem uzdahe očaja, iako do Vašeg čitanja, dragi čitatelji, ima proći još puno.) Dakle, u klingonskoj gramatici postoje tri vrste riječi: DIp, imenice, wot, glagoli, te chuvmey, sve ostalo. Od toga glagoli su daleko najvažniji, pa krenimo od njih.

Skoro se sve riječi u klingonskom u svom osnovnom obliku sastoje od samo jednog sloga. Za glagole to naročito vrijedi. Na taj se slog kelji jedan prefiks koji je nešto slično našim nastavcima: govori o licu i broju, no ne samo subjekta, već i objekta, te se može dodati i gomila sufiksa. Ovo je tablica u kojoj se vide svi prefiksi:

Prefiksi	0	mene	tebe	njega(u)	nas	vas	njih
ja	jI	X	qa	vI	X	Sa	vI
ti	bI	cho	X	Da	ju	X	Da
on(a/o)	0	mu	Du	0	nu	II	0
mi	ma	X	pI	wI	X	re	DI
vi	Su	tu	X	bo	che	X	bo
oni(e/a)	0	mu	nI	lu	nu	II	0
imp: ti	yI	HI	X	yI	gho	X	tI
imp: vi	pe	HI	X	yI	gho	X	tI

Gdje se u tablici javlja 0, tamo je nul-prefiks. One kombinacije koje imaju X nije moguće izreći na ovaj način, a vidjet ćemo kasnije kako to možemo drugačije postići. Neki primjeri, uz glagolski korijen jatlh (*govoriti*) i 'Ij (*slušati*): Ja govorim tebi: qajath. Ja govorim njemu/njoj/njima: vIjatlh.

FANDOM ZONE

On/ona/ono/oni/one/ona govori njemu/njoj/njima: jatlh (osim Oni/one/ona govore njemu/njoj, jer je to lujatlh). Sluša te: Du'Ij. Govorite!: pejatlh. Slušaj me!: HI'Ij.

Kako nema pridjeva kao posebne vrste, i kako nema glagola biti, tu funkciju preuzimaju glagoli. Dakle, ono što mi kažemo snažan, u klingonskom je HoS, biti snažan. Da bi se reklo Ja sam snažan, dodat ćemo na taj glagol zamjenički prefiks iz gornje tablice i dobivamo JIHoS. Naravno, koristit ćemo samo stupac bez objekta; u klingonskom, kao i u hrvatskom, rečenica Ja sam snažan njega nema puno smisla.

O glagolskim sufiksima pisat ću u sljedećoj lekciji, ako me na nju natjeraju.

Isto tako, recite mi koje riječi želite naučiti. Ostavljen sam sebi, ja ću najvjerojatnije pisati primjere permutirajući desetak riječi. Ako želite nešto vokabulara, pitajte. Ako želite ozbiljno naučiti riječi, nabavite rječnik. Ja ga neću prepisivati.

Nakon ove male digresije obratimo malo pažnje imenicama. One nemaju nikakvih prefiksa, i manje sufiksa nego glagoli. Za sada ćemo ih koristiti samo u njihovom osnovnom obliku. Što možemo napraviti s imenicama? Staviti ih uz glagol kao subjekt ili objekt. Za razliku od hrvatskog, i pazite, ovo je važno, objekt ide ispred glagola, a subjekt iza. Totalno obrnuto od nas. OK? Skužili? Divno. Još samo jedna stvar: zamjenički prefiksi se moraju slagati sa subjektom i objektom.

Dosta sad. Završit ćemo s nekoliko primjera. Rječnik: HoD kapetan, yaS oficir, qIp udariti: Oficir udara kapetana: HoD qIp yaS. Udaram kapetana: HoD vIqIp. Oficir udara mene: muqIp yaS.

Goran Topic

**MORE COMICS
STRIP KNJIŽARA**

FRANA PETRIĆA 5 (POLUKAT)
PROLAZ ISPOD NEBODERA
NA TRGU B.J.JELAČIĆA
TEL. 01/42 38 07

PARSEK 65

Kina vrte, Čubi recenzira: Čubijeva Peta simfonija

Twist And Shout

Twister je drugi po redu uspjeh bivšeg kamermana Jan de Bonta (prvi je, naravno, bio *Speed*). I moram priznati, uspjeh je svakako zaslужen, štogod tvrdio dio naše tzv. oficijelne filmske kritike.

Prvo priča, na nju pada najviše prigovora. On (Bill Paxton) se razvodi od nje (Helen Hunt). Oboje su meteorolozi, specijalizirani za proučavanje tornada koji haraju Oklahomom. Ona je trenutno na terenu, gdje traga za tornadima, predvodeći grupu simpatično neobuzdanih lovaca na oluje (Jamy Gertz i ostali). On odlazi za njom po potpis na brakorazvodne papiere, vodeći sa sobom svoju zaručnicu (Cary Elwes). Međutim, na terenu mu ona pokazuje *Dorothy*. A *Dorothy* je, grubo rečeno, kanta sa telemetrijskim sondama, koju treba postaviti na put tornadu, e ne bi li se po prvi put dobila mjerenja iz samog vrtloga, a sve u nadi da bi se moglo bolje predvidjeti ponašanje tornada i time dobiti više vremena za upozoravanje stanovništva koje im se nađe na putu. On, jasno, ne može odoljeti izazovu. Naravno, prolazeći kroz niz neuspješnih pokušaja, on i ona shvaćaju da ih previše toga veže zajedno. Konačan uspjeh njih dvoje zamalo plaćaju glavom, ali na kraju se sve sretno završava: zaručnica ostaje negdje uz put, brakorazvodne papiere je odnio vjetar, a šašavi znanstvenici konačno dobivaju toliko željene rezultate mjerenja.

I kad se stvar ovako ispriča, priznajem da ne zvuči bog-zna-kako. Ali, jasno je valjda da Michael Crichton i Anne-Marie Marten nisu imali namjeru pisati psihološku dramu. Oni su pisali scenarij za film katastrofe. I u tome su gadno promašili, na sreću u pozitivnom smjeru.

Jer, prisjetimo se nekih gledanijih filmova katastrofe kakvi su se snimali sedamdesetih, npr. *Poseidonova avantura*, *Zemljotres*, *SOS iz Boeinga 747*, *Pakleni toranj*, *Kasandrin prijelaz* i slično. Što tamo imamo? Grupu ljudi, obično probraňani uzorak idealiziranog američkog društva, izdvojenu iz veće mase statista, za koje bi nas scenaristi trebali zainteresirati. E, onda opali katastrofa: brod se prevrne, San Andreas dobije napadaje, Jumbo Jet ostane bez pilota (ne mislim na onu parodiju!), zapali se neboder, teroristi zaraženi kugom ulete u međunarodni vlak. I dok statisti uredno vrište i ginu, naši junaci se probijaju kroz sve nedače i na kraju, uz dovoljnu dozu akcije, melodrame, straha i nekakvu nazovi poruku, uspijevaju izvući živu glavu. Tu i tamo je bilo filmova koji su se uspjeli malo odmaknuti od ovog obrasca, npr. *Uragan* Jana Troela, ali i to je remake John Fordovog filma iz kasnih tridesetih. Međutim, uglavnom takve filmove pamtimmo po velikim glumačkim postavama, koje se u njima potpuno izgube, i po velikim budžetima, manje-više bačenim u sasvim prosječna ostvarenja.

FANDOM ZONE

Gledano u takvom kontekstu, *Twister* nije pravi film katastrofe. Jer, šašavi lovci na oluje teško mogu biti standardni uzorak srednjeg američkog sloja, kakvog su glorificirali filmovi katastrofe iz sedamdesetih. Likovi iz tih filmova pokušavali su preživjeti, noseći sa sobom tzv. tradicionalne vrijednosti gradanske Amerike. Naši lovci na oluje, nasuprot njima, sa suicidalnom otkačenošću upravo izazivaju razularene elemente. Oni ne bježe u panici, već ulijeću u najgore oluje, uživajući u pogibelji i pokušavajući usput proširiti granice svojih spoznaja. Sama ideja da se kanta sa sondama postavi pred tornado, čije se ponašanje ne može u potpunosti predvidjeti, govori sama za sebe. I naravno, zato jer se ludilu suprotstavljuju ludilom, oni u tome i uspijevaju. Ukratko, novi tip junaka, izvan svih konvencija, upravo onakvi kakve zahtijeva novo stoljeće.

Neću sada gubiti vrijeme na hvaljenju izvrsnih digitalnih efekata (uključivo i zvuk) i solidne režije automobilskih potjera za tornadima. Od Spielberga kao producenta i de Bonta kao režisera se to moglo i očekivati. Ono što je interesantnije, to je paralela koja se neminovno povlači između ovog filma i romana *Heavy Weather* Brucea Sterlinga. Sličnost je tolika (osim što se *Heavy Weather* odvija 2025), da se ne mogu oteti dojam da nije potpuno slučajna. Ne radi se tu samo o općem motivu, već i o tretmanu nekih likova. U oba djela imamo lovce na tornada predvodene karizmatičnim vodom. U oba djela ekipe ubacuju sonde unutar vrtloga i tako prikupljaju podatke. Naravno, u filmu fale svi oni cyberpunkerski začini koji život čine ljepšim (totalni raspad društva, teroristi koji napadaju infrastrukturne objekte, efekt staklenika, VR-tehnologija, čovječanstvo pod udarom niza sasvim novih bolesti, mračna zavjera), a i opseg katastrofe je znatno manji. Dok u filmu tornada uglavnom razaraju usamljene farme i tek tu i tamo neki manji gradić, u romanu napada tornado snage 6, koji potpuno razara Oklahoma City i prijeti da postane stalno prisutan u atmosferi.

I premda je presmjelo tvrditi da je *Twister* ekranizacija *Heavy Weather*-a, nadam se da su Spielberg, Chrichton, Martinova i de Bont makar svjesni duga koji imaju prema Sterlingu. Međutim, ako zaboravimo na to, *Twister* je izuzetno dobar i napet film koji, ako ništa drugo, dokazuje da je moguće napraviti uzbudljiv akcioni film bez ijednog ispaljenog metka.

Dakle, jedna od pouka ovog nastavka našeg veličanstvenog epa KVČR jeste: ne valja davati previše kredita. Posebno ne Johnu Carpenteru. Njegov nam je opus svima poznat. I slava koju je na osnovu njega stekao je svakako povelika i zaslужena. I očito si je čovjek sa filmovima poput *Tamne zvijezde*, *Napada na policijsku stanicu*, *Noći vještice*, pa čak i *Kristinom* ili *Stvari* priskrbio toliko kredita da sad misli da nam može nekažnjeno uvaliti drek tipa *Escape From L.A.* E, nećeš majci!

Jerbo, *Escape From L.A.* je film koji se nekome kalibra Carpentera nije smio omaknuti.

Koja je, naime, svrha raditi remake *Escape From New York* (kod nas prevedeno kao *New York 1999*) iz ranih osamdesetih, kad čak ni to nije neko posebno djelo unutar

PARSEK 65

Carpenterovog opusa? *Beats me*. Zar je Snake Plissken tolika faca (a Kurt Russel tolika zvjezda) u američkoj pop-kulturi da svaka njegova avantura mora privući mase da napune dvorane? Čisto sumnjam. Zar Carpenter uistinu u glavi nema više ničega pa reciklira petnaest godina stari scenarij, samo ovaj puta u Los Angelesu, velikim potresom pretvorenom u otok na koji turbo-konzervativna vlast proganja sve koji su joj imalo nepočudni? Nadam se da ne. Zar, stješnjen između tiranije protestantskog fundamentalizma i kvazirevolucionarnog nasilja nekakvih nazovi boraca za slobodu, suvremenih američkih intelektualaca (a Carpenter to valjda jeste) ne vidi drugi izlaz osim povratka cijelog svijeta u osamnaesto stoljeće? E, jebi ga onda...

Escape From L.A. je, ukratko rečeno, loš film. On ne uspijeva biti duhovit i satiričan, iako se trudi. On ne uspijeva prenijeti neku ideju ili poruku, iako i to pokušava. On ne uspijeva natjerati gledaoča da zadrži dah, iako bi to htio. Glumci u njemu ne daju gotovo nikakve uloge, iako uz Russela honorare pobiru i Steve Buscemi, Peter Fonda, Stacy Keach, Cliff Robertson i ostali. Sve u svemu, da je ovo radio neki student akademije kome je Carpenter malo pomogao, npr. ustupanjem autorskih prava na lik i ideju iz *New Yorka*, onda bih još i shvatio. Ali, ako Carpenter ima namjeru ovako nastaviti, onda ne znam što da kažem.

Jer, žao mi je, ali čak je i *Barb Wire* uvjerljivija od ovoga!

13 teza (nije o Feuerbachu nego o *ID4*)

Ovaj nastavak KVČR pun je pouka. Današnja pouka broj dva: Što je film razvikaniji, to je veća vjerojatnost da je loš. Ako počnem raditi digresije, onda bih ovo mogao bez problema dokazati na primjeru sranja pod imenom *Striptease*, koji je došao s aureolom ogromnog honorara za Demi Moore i za koji se dobrih tjeđan dana u Balkanu nije mogla dobiti pristojna karta. Međutim, kako je ovo žanrovske fanzin, a kako su granice žanra ipak toliko definirane da tekst o *Stripteaseu* ne dolazi u obzir, čini se da sam u neprilici.

Ali, na moju sreću, a na nesreću žanra, nisam...

Jer, poštovano čitateljstvo, uz rizik da se posvađam sa svima uzduž i poprijeko, napismeno izjavljujem da je *Independence Day* (u daljnjem tekstu *ID4*) loš film koji su samo ne previše pametni Ameri mogli toliko razvikati. Točka. Početak diskusije.

Priča: Dan prvi. Oni dođu. Nitko nema pojma tko su oni i šta žele. Dan drugi. Oni nenađeđivo ruše i pale, i nitko im ništa ne može. Dan treći. Ujedinjene zemaljske snage, predvodene američkim predsjednikom za komandnom palicom F-18, a uz assistenciju jednog crnaca i jednog Židova, sjebu im znanje. Da, uz malu pomoć virusa koji ubace u kompjuterski sustav njihovog broda-matrice.

Dakle, kao što se već iz ovog ubrzanog tečaja moglo zaključiti, scenarij *ID4* je:

a) neoriginalna reciklaža filmova invazije iz pedesetih (posebno Palov -

FANDOM ZONE

produkcija - i Haskinov - režija - *Rat svjetova*), naravno bez političkog konteksta (odjeci Drugog svjetskog, te hladni rat i crvena opasnost) koji su takvi filmovi u ono vrijeme imali;

b) reciklaža japanskih filmova o čudovištima iz pedesetih i dalje (Inoshiro Honda, njegov *Godzila i drušvo*) i američkih filmova katastrofe sedamdesetih (vidi pod *Twister!*), sve to opet zanemarivši određeni podtekst, posebno kod Inoshire Honde (kritički odnos prema atomskoj bombi, zatim prema amerikanizaciji japanskog društva, sa posljedicama po tradicionalne vrijednosti, te određeni senzibilitet prema katastrofama općenito, proizašao iz činjenice da se živi na otocima koji nisu baš jako čvrsti pod nogama);

c) kolaž detalja i tzv. *hommagea* čitavom nizu ključnih mjeseta žanra, od 2001 (HAL 9000), preko *Aliena* (scena u laboratoriju) i *CE3K* (ulazak brodova u atmosferu) do *StarWarsa* (tzv. *trench-run*), što opasno podsjeća na puko kopiranje i prepisivačinu;

d) prožet stupidnim ustupcima suvremenog UFO-paranoji (prilično bliјedi *X-files* i ostalo), od kojih neki, npr. popravljeni letjelica iz Rosewella, funkcioniраju kao *deus ex machina*;

e) zapapren američkim patriotizmom i idejom o svjetskom poretku pod američkim vodstvom, prema čemu je autor ovog članka prilično sumnjičav, ne zbog toga što je to rekao drug predsjednik po povratku sa lječenja, već zbog takvih sitnica kao što su Vijetnam, Centralna Amerika i u najmanju ruku čudno ponašanje na Balkanu a i šire;

f) zašećeren jeftinom melodramom, čija je količina primjetno umanjuvana da bi se dobilo nešto uopće gledljivo;

g) prepun stupidnosti glede, ne mede, već načina na koji bi jedna inteligentna i tehnološki superiorna rasa uopće provela invaziju na Zemlju (Pri tome imati u vidu da dotična rasa već barem pedesetak godina priprema teren za takvu operaciju!):

g1) Zašto koristiti bilo kakvu opremu neprijatelja (tj. našu), čime se evidentno otkrilo prave namjere i time omogućilo bijeg osoba ključnih za daljnju organizaciju otpora?

g2) Zašto nam je omogućeno korištenje bilo kakvih sredstava veze i ranog otkrivanja? Znamo kakve se mjere poduzimaju protiv takvih sredstava već u prvim satima rata!

g3) Zašto pripustiti usamljenog lovca do matičnog broda, a da se prethodno ne obavi nikakva provjera identiteta?

g4) Zašto uopće odabrati takav način invazije? Biološki ili nanotehnološki rat bili bi brži, tiši, čišći i jeftiniji (Da se i iz epidemije može napraviti sasvim dobar film, svjedoči *Virus* Kinji Fukasakija).

h) izbušen logičkim rupama, npr. zašto rasa koja komunicira telepatski uopće treba radiosignal za sinhronizaciju napada? Pazite, ovo je u temeljima priče!

i) sa stanovišta kompjuterskih znanosti gluplji čak i od *Hackers*. Gospodo draga,

PARSEK 65

ubacivanje virusa podrazumijeva neki jebeni stupanj kompatibilnosti između računala sa kojeg se virus prenosi i računala na koji se virus prenosi, a koje je vanzemaljskog porijekla i za očekivati je da funkcioniра bitno različito, i tehnološki, i programski i po logičkoj organizaciji, od jednog *Applea*;

j) kako je već negdje primijećeno, pun scena čiji je jedini cilj reklama proizvoda;

k) sa nikakvom razradom likova. Američki predsjednik (Bill Pullman) je nekakav bastard Busha (po karijeri) i Clinton-a (po godinama), valjda zato da se uguzi i republikancima i demokratima. Recimo da je inženjer (Jeff Goldblum) koji skuži o čemu se radi i kasnije dode na ideju o virusu nekakav lik. Will Smith, kao vojni pilot čiji će se san o odlasku u svemir ispuniti na pomalo neuobičajen način, je skoro najbolji, što se više može zahvaliti njegovoj interpretaciji, nego li scenaristima. Žene su za dekoraciju. Šef projekta u Zoni 51 je već do bljutavosti isciđen stereotip autističnog kretena. Tu su i obavezni korumpirani vašingtonski birokrati, požrtvovani oficiri, mala djeca, psi (Gdje su mačke?! Zašto nema mačaka?! Nepravda! Rasizam!!!), mase itd. Naravno, tu su i vanzemaljci, za koje se (vidi točku g) pitate jesu li prirodno tako glupi ili su uzimali instrukcije. O podjeli likova koja smrdi na nacionalni ključ da i ne govorimo;

l) pun kvazihumor-a;

m) građen isključivo oko spektakularnih scena, što u drugoj polovici filma neumitno vodi u dosadu.

I sad se vi pitate čime mi se *ID4* toliko zamjerio? Razočarao me, eto, a ja ne praštam onima koji me razočaraju. Jer, nekako sam se nadao da će Roland Emmerich (režija i scenarij sa Dean Devlinom) ipak uspijeti zamijeniti Jamesa Camerona na prijestolu kralja akcionog SF-a. *Moon 44* je bio slab film, ali *Universal Soldier* i *Stargate* dali su to naslutiti. Ali vrata, *ID4*, te najavljeni *Godzila* (ne znam koji već po redu?!?) jasno su mi rekli da se, ako hoću vrhunski akcioni SF, moram vratiti *Terminatorima*, *Aliens* i *Bezdanu*.

Možda Emmerich i nije toliko kriv. On se samo ravnala po onome što su već davno skužili Lucas i Štef Spielberg, naime, da su lavlji dio publike ili djeca ili oni koji se takvima osjećaju. Samo, Lucas i Spielberg su Lucas i Spielberg, pa njihovi *StarWarsi* i *Indiana Jonesi* funkcionišu bez greške, i kao predstavnici žanra (space opera, odnosno pustolovna bajka) i kao filmovi. Devlin i Emmerich evidentno nisu tog kalibra, oni dopuštaju da spec-efekti (Jedna i jedina pohvala: izvrsno izvedeni!) budu sami sebi jedina svrha, i tu se očito ne da puno šta učiniti. A zaglupljivanje naroda ide dalje, i vidljivo je u dobrom dijelu američke filmske produkcije ovog desetljeća...

Još i par odgovora na tvrdnje i pitanja koja su se pojavila u usmenim raspravama povodom *ID4*. Nisam siguran da će *ID4* učiniti veliku uslugu žanru, navodnom popularizacijom, kako je to ustvrdeno. Baš nasuprot, mislim da stoji teza izrečena u jednoj drugoj recenziji, da se nalazimo pred bitkom za opstanak žanra. *ID4* je, naravno, jedna od toljaga koja ga prijeti umlatiti.

Osim toga, prigovoreno mi je da stvari gledam ili crno ili bijelo. To je zbog

FANDOM ZONE

toga, društvo drago, što želim ili vodu ili vino. Ako hoću vodu, ići ću gledati B i C produkciju tipa *Barb-ika Wire*, ili *Hardware* ili *Split Second* ili *Universal Soldier* ili *Judge Dredd* ili *Escape From Absalom*, koji su manje-više svi na isti kalup, ali se barem ne ruše pod težinom vlastitih idioterija. A ako hoću vino, onda neka bude vrhunsko, poput *Aliena*, *Aliensa*, *T2*, *Abyss*, *Star Warsa* ili *Bladerunnera*. Vino koje je iz godine u godinu sve bolje, i koje te svaki put iznova pukne u glavu svojom aromom, a da se poslije toga ne mora pijano bauljati i bljuvati, kao poslije gumišta i bevandi tipa *ID4*.

Of Dragons and Men

Ako pažljivije gledate žanrovsку produkciju, prilično je uočljiv manjak fantasy filmova, barem u kinima. Ovo možda izgleda kao pretenciozna tvrdnja, ali hajdemo se podsjetiti koje to fantasy filmove pamtimo, recimo u zadnjih petnaestak godina? (Našlo bi ih se i prije, ali mnogi su zapravo ekranizacije bajki, npr. serijal američkih filmova o Sinbadu Moreplovcu, sovjetska kinematografija je često posezala za takvim motivima, a podsjećam i na *Čudotvorni mač*, s Radom Markovićem, koji je ekranizacija bajke o Baš-Čeliku.) Dakle, Milliusov *Conan Barbarin* (te još dva Fleischerova (polu)nastavka, *Conan Razarač* i *Crvena Sonja*, sve s istim mišićavkom u glavnoj ulozi), Ridley Scottova *Legenda* (izuzetna stilizacija u vizualizaciji, te glumačka ekipa na čelu s Tom Cruiseom i Miom Sarom), *Highlander* (mislim prvenstveno na izvorni film) kao primjer tzv. urbanog fantasyja, *Willow* (iako mi se nije previše dopao), naravno i Boormanov *Excalibur*, a tu su negdje i *Ladyhawke* i *The Sword and the Sorceress*. Možda bi ih se našlo još, pogotovo u tzv. B, C i video-produkciji, da ne spominjem jeftinu talijansku produkciju, tipičan primjer je *Beastmaster* Don Coscarellija, početkom prošle godine pušten na HTV. Ali, kao što vidimo, spisak se brzo iscrpljuje, i mora se posegnuti dublje u pamćenje da biste mogli pobrojati veću količinu filmova.

Ne mogu odmah objasniti zašto je to tako. Činjenica je da na američkom tržištu literarna produkcija fantasyja nadmašuje onu SF-a. Činjenica je da postoji i veliki broj ljubitelja FRP-a, oko kojih se gradi dodatna literarna produkcija. Možda je u pitanju gledanje kroz optiku naše kino-mreže, čiji su prikazivački kriteriji blago rečeno čudni. Jasna je orijentacija na hitove, ali je uočljiv meni neopravдан pad broja naslova B i C produkcije, za koju ponekad osjećam da u žanru nudi možda i više nego li razvikanii hit-naslovi. Kad neki od tih filmova i došće na TV, stekne se dojam da ono što im nedostaje u tehničkoj perfekciji ipak nadoknađuju u izvjesnoj dozi šarma, čak i ako se radi o djelima sasvim prosječnih dometa. Video bi tu mogao proširiti sliku, ali još uvijek smatram da je čarolija širokog ekrana jedinstvena. Konzervativan sam, šta mi možete!

Nego, da se vratimo na temu. U gore opisanoj situaciji, jasno je da film poput *Dragonheart* Rob Cohen izaziva pažnju i veću nego što bi to mogao zaslužiti u drugačijim okolnostima.

PARSEK 65

Dragonheart je jedan od onih filmova: nije nešto posebno, ali ga nije moguće niti tako olako ispljuvati, jednostavno zato jer ga se nema zašto pljuvati. Priča je jednostavna. Krajem desetog stoljeća, prilikom gušenja seljačke pobune, gine kralj, a njegov sin (David Thewlis) biva smrtno ranjen, kad na njega navali seljančica željna borbe (Dina Meyer). Vjerujući da u njemu ipak postoji trunka dobra, njegova ga majka (Julie Christie) i učitelj (Dennis Quaid), inače vitez odan kodu kralja Arthur-a, odnose zmaju. Zmaj (Sean Connery + ILM-ova kompjuterska animacija) mu vraća život, poklonivši mu pola svog srca, i mladi kraljević ozdravi. Ali, nažalost, ispostavi se da je on još veće dubre od oca, i vitez se, razočaran, zaklinje na osvetu.

Desetak godina kasnije, vitez zdušno provodi program etničkog čišćenja stare Britanije od zmajeva. Pri tome se skompa sa putujućim redovnikom-kroničarem (Pete Postelwaite), koji revno pretvara vitezove pobjede u epove koji će nadahnjivati buduće generacije. I tako sve dok ne najdu baš na onog zmaja sa početka priče. Koji je uz to, zahvaljujući prvenstveno vitezu samom, i posljednji zmaj na svijetu. I koji nakon duge i neizvjesne borbe, nudi vitezu pogodbu... Ostatak filma je, manje-više, zbacivanje zlog kralja sa prijestola, uz očekivanu pobjedu dobra nad zlom. Uz bolnu cijenu, naravno...

Kao što vidite, ništa posebno. Ali je zato sve skupa prilično zabavno. Rastuće prijateljstvo duhovitog, raspevanog zmaja i pravičnog viteza, uz pratnju seoske ljepotice i šeprljavog redovnika, dalo je dobru podlogu za zafrkanciju koja poprilično razbija mit o strašnim i neumoljivim zmajevima, i upravo je to ono što najviše drži cijeli film. Kad se uzme u obzir i impresivna vizualizacija samog zmaja, posebno njegove mimike (bolje od dinosaura u *Jurassic Park*, iako je zmaj građen po istom tjelesnom obrascu), čime je od njega napravljeno uvjerljivo biće, koje je stvarno moglo postojati (na stranu letenje), te relativno dobra glumačka ekipa i spretno iskorištene lokacije u Slovačkoj, gdje je film sniman, dobilo se sasvim pristojno ostvarenje, koje ima dosta šarma i zasluguje više pažnje nego što mu se općenito poklanja.

Ako ništa drugo, toplije je i prisnije od nekih jako, jako razvikanih filmova...

knjižare antikvarijati galerije

GÖRM
PRIOPĆUJE:

PAZI 'VAMO! USKORO IZ
TISKA IZLAZI "THE BEST
OF ENDEM". DA SE ZNA!
A DO TADA, JOŠ UVJEK
MOŽETE NÁBAVITI #10
I TO U STRIP-KNJIŽARI
MORE COMICS ILI ...

HURRA!

...PIŠITE NA ADRESU:
SEBASTIJAN
ČAMAGAJEVAC (ZA ENDEM)
SREDNJACI 16
10000 ZAGREB